

Idegennyelv-elsajátítás és tanítás az óvodában

SZAKDOLGOZAT

Konzulens: Bencéné dr. Fekete Anikó Andrea

egyetemi docens

Készítette: Orsós Orsolya Szilvia

ZK5USH

levelező tagozat

Intézet/Tanszék: Neveléstudományi Intézet

Kaposvár

2022

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETÉS.....	4
2. AZ IDEGENNYELV-TANULÁS MEGKEZDÉSÉNEK IDEÁLIS IDŐPONTJÁRÓL ALKOTOTT NÉZETEK	6
3. ÓVODÁSKORÚ GYERMEKEK AZ IDEGENNYELV-TANULÁS KÖZÉPPONTJÁBAN	9
4. A TANULÁS.....	12
5. A JÁTÉK	13
6. A JÁTÉK ÉS A TANULÁS ÖSSZEHASONLÍTÁSA SAJÁTOSSÁGAIK SZERINT 15	
7. IDEGEN NYELV- ELSAJÁTÍTÁS MÓDSZEREI AZ ÓVODÁBAN.....	17
7.1. A Hocus-Lotus módszer	17
7.2. Mikes Melánia kommunikatív-tapasztalati módszere	18
7.3. Egy személy- egy nyelv.....	20
7.4. „Játék a szóval játék a nyelvvel”	21
7.5. „Deutsch mit Hans Hase – in Kindergarten und Vorschule”	23
8. NÉMET NYELVI MÓDSZEREK ÖSSZEHASONLÍTÁSA	26
8.1. Korábbi tapasztalatok.....	26
8.2. Korosztály	27
8.3. Alkalmazható nyelvek.....	28
8.4. Egy vagy két nyelvű a nevelés? Nevelés Időtartama?	29
8.5. Szemléltető eszközök	30
8.6. Hanganyag	31
8.7. Módszertani könyvek.....	33
8.8. Használják még napjainkban?.....	34
9. ÖSSZEGZÉS	35

10.	HIVATKOZÁSJEGYZÉK, IRODALOMJEGYZÉK.....	36
11.	MELLÉKLET	38

1. BEVEZETÉS

A jelen helyzetben az idegennyelv-tudás szerepe, sőt mi több, jelentősége kulturális és gazdasági szempontból magától értetődő. A nyelvtudás globálisan nézve segíti a munkaerő-piaci elhelyezkedés lehetőségeit, hozzájárul a foglalkoztatottság növekedéséhez és az ország versenyképességének virágzásához. Kulturális szempontból az egyénre a személyiség minél változatosabb kibontakoztatása, társadalmi szinten pedig kultúránk és értékeink megismertetése, nemzetközi viszonyaink erősítése érdekében szükséges, az idegennyelv tanítás-tanulás. Az idegennyelv-tudás hozzájárul más kultúrák megismeréséhez, ami elősegíti saját nemzeti önazonosságunk kialakítását és erősítését is. A többnyelvűség sikeresen hozzájárul a nyitott szemléletmódhoz. Az idegennyelv elsajátítás elsődleges terepe a közoktatás (Fehér könyv 2012 – 2018).

Hazai viszonylatban, a leggyakrabban előforduló nézet szerint az idegennyelvvel való találkozás ideális időpontja, a gyermek tizedik életkorára tehető. Manapság negyedik osztálytól kötelező egy idegennyelv oktatása. Úgy gondolják, hogy ez az az időpont amikor a gyermek terhelhető nehezebb tanulmányokkal, illetve erre a korra megszilárdulnak már annyira az anyanyelvi ismeretei (mind szóbeli, mind írásbeli), hogy az nem fog zavart kelteni egy új nyelv elsajátításában. Ezt cáfolva, a 90-es években gyökeres változás vette kezdetét, ekkor kezdődött a szülők csoportos igénye a korai nyelvoktatás iránt, az iskolák „versenyfutása” a gyerekekért és az iskola előtti, nyelvoktatás iránti igény megjelenése (Kovács 2009).

Az okok, amiért erre a témára esett a választásom, azok a következők voltak. Az egyetemi éveim során a német specializáció kapcsán megismertem a konzulensem, Bencéné dr. Fekete Anikó Andreát, aki a Kaposvári Gyakorló Óvodában vezeti heti rendszerességgel, keddenként a Pumukli óvodát. Tantárgyunk teljesítésének egyik feltétele, az itt eltöltött gyakorlat, illetve a rész/egész foglalkozások tartása. E kapcsán betekintést nyertem az óvodai német foglalkozások felépítésébe, tanításába. Akár falun, akár városban, számos olyan óvodát találunk, ahol jelen van valamilyen idegen nyelvi foglalkozás. Itt játékos keretek között megismerkedhetnek hétköznapi szavakkal, kifejezésekkel (színek, számok, testrészek), mondókák és dalok segítségével.

Ezt a témát szeretném körbejárni, különösen a 3-6 éves korosztály körében. Először az idegennyelv elsajátítás és tanítás megkezdésének megfelelő időpontjáról alkotott nézeteket ismertetem, majd különbséget teszek idegennyelv tanítás és idegennyelv elsajátítás között. Szó fog esni előnyökről, illetve hátrányokról is. Az óvodáskorúak tevékenységi formáit fogom összehangba

hozni az idegennyelv elsajátításával. Szeretném megvizsgálni a játék szerepét az óvodás gyermekek idegennyelv fejlesztésében. Bemutatom a játék jellemzőit, sajátosságait, illetve, hogy mit mond erről az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja. Dolgozatom fő részében 5 pedagógiai módszert mutatok be, melyek a játékos idegennyelv-elsajátításban segítik a 3-6 éves magyarországi óvodáskorúakat. Az öt pedagógiai módszert külön-külön részletesen leírom, majd ezt az öt módszert egymással is összehasonlítom, különböző szempontok alapján.

2. AZ IDEGENNYELV-TANULÁS MEGKEZDÉSÉNEK IDEÁLIS IDŐ-PONTJÁRÓL ALKOTOTT NÉZETEK

Nagyon sok szakember (nyelvész, pedagógus, szociológus) foglalkozik ezzel a témával, hogy vajon melyik a legideálisabb kor egy idegen nyelv tanításához, mennyire hatásos a korai nyelv fejlesztés, azonban nincs egy egységes nézet erre vonatkozóan. Abban viszont javarészt egyetértenek, hogy az életkor nagyban közrejátszik a sikerességben. Minél korábban találkozunk a gyermek egy másik nyelvvel annál jobban fog menni a megtanulása. Kovács Judit (2009) könyvében is olvashatunk arról, egyes szakemberek hogyan vélekednek a koragyermekkori nyelvtanulásról. Egy fontos elmélet a 20. század második felében látott napvilágot, ez pedig a kritikus periódus elmélet (idézi: Kovács, 2009). Ezen elmélet szerint a gyermekek fejlődésében van egy kritikus életkor (ez esetben a pubertás kor kezdete) amely életkor felett elkezdett nyelvtanulás nem lesz olyan sikeres az agyban lejátszódó fiziológiai változások miatt, mint ezen életkor előtt. Azok a szakemberek, akik a kritikus periódus elméletével egyetértenek, fiziológiai okokkal magyarázzák. A kisgyermeknek több idegsejtje van, mint a felnőtteknek, ezért érzékenyebben reagálnak a hangokra. A több idegsejt több eszközt is jelent a gyermekeknek a hangok megkülönböztetésére, illetve produkálására is. Ez magyarázza azt, hogy az artikulációt könnyebb elsajátítani a korai életszakaszban. A későbbiekben, amikor az agy kapacitását nem tudják olyan nagy részben felhasználni, felbomlik az idegsejtek közötti kapcsolat. Krashen szerint a gyermek tanulási stratégiát vált a prepubertás körül. Már nem „több szinten” tanulja az idegen nyelvet, hanem analitikusan, egy szintre koncentrál (Kovács, 2009).

A kritikus periódus elméletének megjelenése után megélénkült az érdeklődés, hogy mely életkorban a legmegfelelőbb elkezdni az idegen-nyelv tanulást. A korai nyelvtanítás iránti kezdeti lelkesedés a hetvenes évektől megtorpant. Ennek főként néhány sikertelen korai program volt az oka. A nyolcvanas években Scovel (1988) hívta fel a figyelmet arra, hogy nem a kritikus periódus elméletet kell hibáztatni, a rossz gyakorlat és a felkészületlenség miatt. Met és Philips (1999) szerint csak azért, mert az idősebb gyermekek már gyorsabban tanulnak, nem jelenti azt, hogy az idegennyelv tanítással várni kéne addig amíg iskolába nem kerül (Kovács 2009).

Hazai viszonylatban Kovács Juditon kívül szeretném megemlíteni még Navracsics Judit nevét is. Egyik könyvében kiemeli, hogy a korai nyelvtanulás előnye a fonetikában mutatkozik meg, mert ebben az életkorban az artikulációs bázis még sokkal nagyobb, mint a későbbi életkorban (Navracsics, 2004). Németh Dezső úgy véli, hogy a különböző tudományágak szemszögéből

megállapítható, hogy akkor lesz hatékony a nyelvtanulás minél korábban elkezd a gyermek. (Nemes, 2014). Pintér Annamária elmélete, hogy a gyermek egy bizonyos életkorban sokkal fogékonyabb az idegen nyelv elsajátítására. Igazolható, hogy akik korábban kezdenek el egy nyelvet tanulni hamarabb alkalmazkodnak az adott nyelv fonológiai rendszeréhez, könnyebb nekik az idegen nyelv ritmusának/hangzásának elsajátítása (Pintér, 2011).

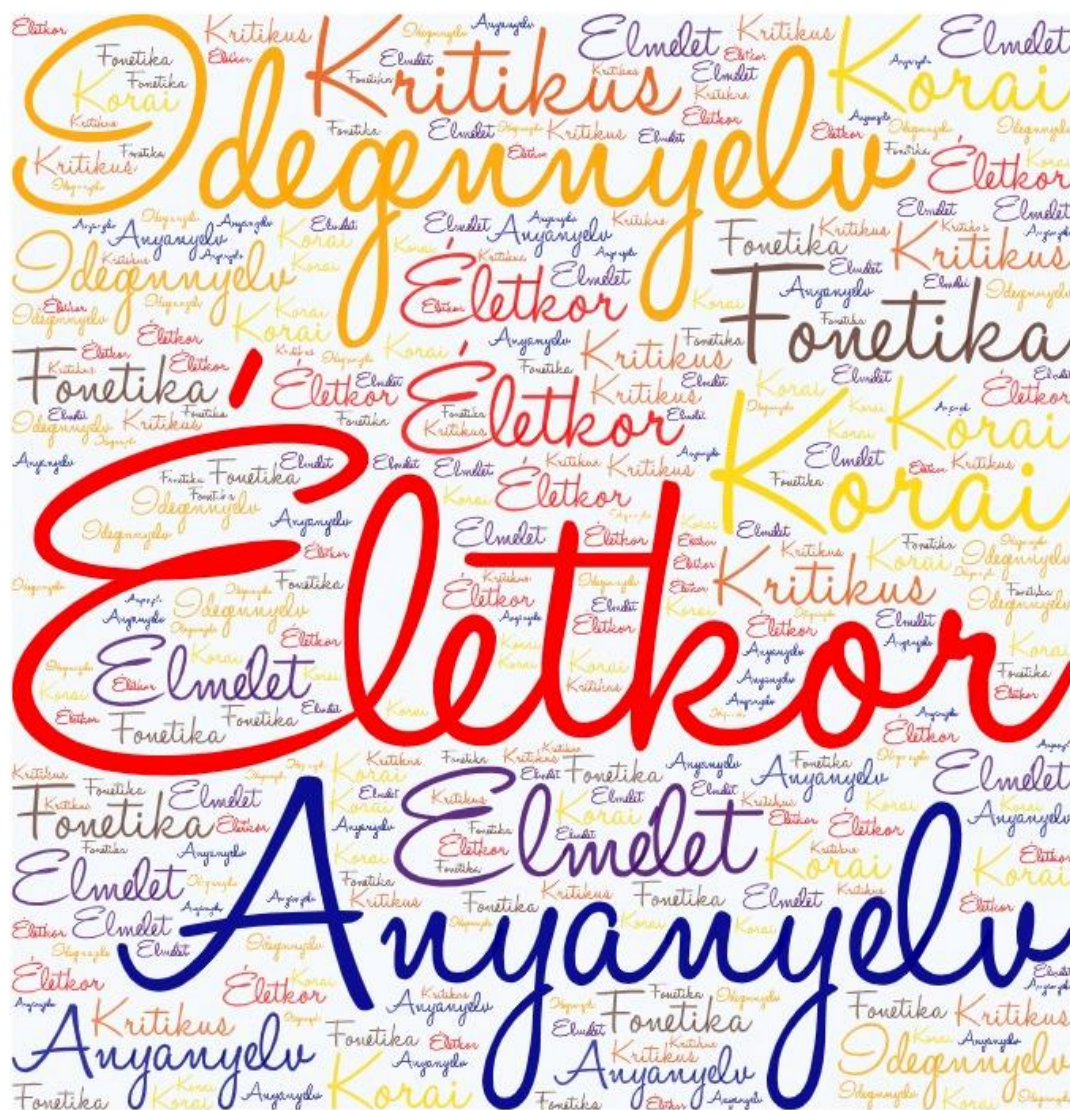
Ezen szakemberek elméletét alapul véve elmondható, hogy hasznos a korai életkorban az idegennyelv tanulás, és a gyermekek minél hamarabb kezdik el annál jobb eredményeket érnek el. Viszont ezzel nem mindenki ért egyet. Vekerdy Tamás és sok más pszichológus, illetve a neveléstudomány egyes területein lévő szakemberek szerint kifejezetten ártalmas egy idegen nyelvet tanítani kisgyermekkorban. Főként két dolog miatt nem ajánlják, az egyik, hogy elveszi az időt a szabad játéktól, ami ebben az életkorban a legfontosabb, a másik pedig, hogy a gyermekek nemzeti identitását is befolyásolhatja a korai idegennyelv tanulás (Pásztor, 2019).

Babinszky Pál (1983) tanulmányában összegyűjtötte néhány szakember kutatási eredményét. B. V. Beljajev 1965-ben felhívja a figyelmet arra, hogy az anyanyelv és az idegennyelv egyidejű elsajátítása károsan is hathat a gyermek beszédének és gondolkodásának elsajátításában. Ezért fontosnak tartja, hogy akkor kezdjen el egy gyermek idegen nyelvet tanulni amikor anyanyelvében már megerősödött. Ez körülbelül olyan 5-6 éves kor körül van. Vildomec 1963-as vizsgálatai alapján, az életkor növekedésével növekszik a nyelvek kölcsönös zavarása is. Oka, hogy a gyermek fejében több nyelvi rendszer is van, amit esetleg összekeverhet, ezáltal beszéde lelassulhat, bizonytalanná válik. Lelassulhat az idegennyelv tanulás üteme is, mert az emlékezet-megtartóképessége csökken.

Én azok táborát erősítem, akik szerint minél korábban kezd a gyermek egy idegen-nyelv elsajátítását annál eredményesebb lesz a jövőre nézve. Ezt saját példával is igazolni tudom. Negyedik osztályos korom óta tanulom a németet, sajnos nekem nem volt lehetőségem előbb elkezdni, de így is úgy gondolom, hogy elég jó eredménnyel sikerült elsajátítanom ezt a nyelvet. Előrehozott érettségit tettem belőle, majd az utolsó gimnáziumi évemben megcsináltam az Origo német nyelvvizsgát és az emelt szintű érettségim is 60% felett teljesítettem, így kétszeres német nyelvvizsgával rendelkezem. Ezzel ellentétben az angol nyelvet 14 évesen, kilencedikben kezdtem el tanulni, és sok-sok erőfeszítést igényel, főleg a kiejtése, még akkor is, ha ez a világnyelv, és mindenhol ez vesz körül (informatika, zene, játékok) ellentétben a némettel. Úgy

gondolom, ha azonos időpontba kezdek volna a két nyelv tanulását akkor angol nyelvből sem maradtam volna alap szinten.

Ezt a szóasszociációs ábrát Kovács (2009) könyve alapján készítettem, kiragadva azokat a legfontosabb kulcsszavakat, amelyekre ez a fejezet is épül.

1. ábra: Szóasszociáció, Forrás: Kovács (2009) alapján

3. ÓVODÁSKORÚ GYERMEKEK AZ IDEGENNYELV-TANULÁS KÖZÉPPONTJÁBAN

Először is, különbséget kell tenni idegennyelv elsajátítás és idegennyelv tanítás között. 10 éves kor alatt, óvodáskorúaknál, illetve fiataalkorú gyermekeknél inkább az elsajátítást használjuk, nagyobb korosztályban, 10 éves kor felett beszélhetünk tanításról. Kisgyermekkorban a nyelvtanulás még nem tudatos tevékenység, játékos tevékenységeik során szereznek új ismereteket és tapasztalatokat, Később viszont már komoly munka és rengeteg tanulás kell ahhoz, hogy megfelelően tudjunk egy idegen nyelvet (Németh, 2015).

Mint azt már fentebb is kifejtettem, egy fiataalkorú gyermek sokkal könnyebben tud hozzászokni egy idegen nyelv fonológiai rendszeréhez, játékként tekintenek egy-egy új szó tanulására, megfogja őket az új szavak/kifejezések dallamossága, ritmikussága. Ahogy Piaget (1977) tanuláselméletében már leírta, az óvodáskorúak gondolkodása cselekvéshez kötődik, nem pedig a fogalmakhoz. Ebből következik, hogy ezen gyermekek tanulása akkor a legeredményesebb, ha az valamilyen tevékenységhez köthető (Kovács, 2009).

Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja (363/2012. (XII.17.) meghatározza az óvodai nevelés tevékenységi formáit:

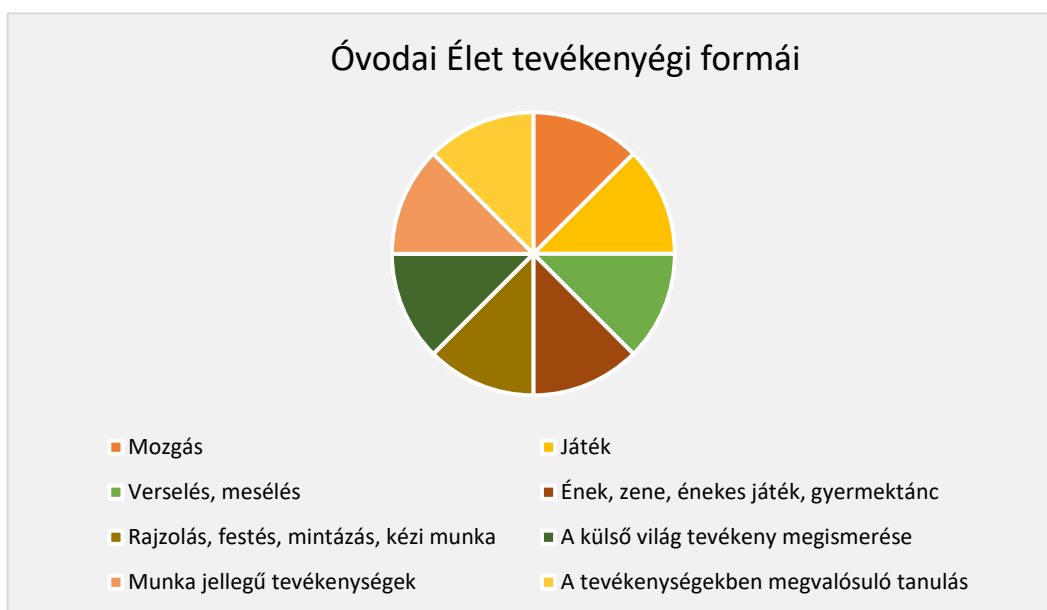
- játék
- verselés, mesélés
- ének, zene, énekes játék, gyermektánc
- rajzolás, festés, mintázás, kézimunka
- mozgás
- külső világ tevékeny megismerése
- munkajellegű feladatok
- tevékenységekben megvalósuló tanulás

ezeket a második forrásban egy kördiagrammon szemléltetem.

A verselés, mesélés hozzájárul a gyermek érzelmi biztonságához, anyanyelvi neveléséhez. A mese alkalmas a gyermek világképének kialakítására, illetve érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésének és fejlesztésének kulcsfontosságú segítője. Az óvodában fontos a mindennapos mesélés és verselés. Stílust tekintve lehet népi, klasszikus és kortárs irodalmi műveket is bevonni. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc, ezek mind örömet adnak a gyermekeknek, felkeltik zenei

érdeklődésüket, formálják zenei ízlésüket. A rajzolás, festés, mintázás, kézi munka fejlesztik a gyermek személyiségét. Az óvodapedagógus feladata egész nap folyamán teret és eszközt biztosítani. Segíti esztétikai érzékenységük, képi gondolkodásuk fejlődését. Az óvodában a mozgás hely-, helyzetváltoztató- és finommotoros mozgáskészségek tanulásának szakasza. A rendszeres mozgás a kondicionális képességekre (erő, állóképesség) kedvezően hatnak. Fejlődik a szabálykövető magatartása, problémamegoldó és együttműködő képessége, önkontrollja. A gyermek érdeklődése során tapasztalatokat szerez a természeti-emberi-tárgyi környezet formai, mennyiségi, téri viszonyairól. Az óvodapedagógus feladata, hogy tegye lehetővé a gyermek számára a környezet tevékeny megismerését. Biztosítson elegendő időt, helyet, alkalmat az ismeretszerzésre. Munka jellegű tevékenység az önkiszolgálás, segítség, naposi munkák, növény-állatgondozás. Ezt örömmel és szívesen végezze (Somogysámsoni Bernáth Aurél ÁMK Óvodája, Pedagógiai Program).

Ezek a tevékenységi formák az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjában is ugyanígy megtalálhatók, nem csak a Somogysámsoni Bernáth Aurél ÁMK óvodájában érvényesek, ezért minden óvodának biztosítani kell ezeknek a tevékenységeknek a meglétét, mivel ez fogja a gyermekeket fejleszteni, tudásukat bővíteni. Lehetőség szerint a játékosság legyen a főszerep, hiszen a játék bevonásával tudják a gyermekek a legtöbbet magukba szívni. Ezért is készítettem ezt az ábrát, hogy bemutassam, egy óvodai élet ezekből az alap tevékenységekből kell, hogy álljon. A kördiagrammot az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja szerint osztottam fel.

2. ábra: Az óvodai élet tevékenységi formái, Forrás: saját forrás

Ezek a tevékenységi formák nem csak a gyermek mindennapi fejlesztésére alkalmasak, hanem külön az idegennyelv fejlesztésére is hasznosak, hiszen minden fajta tanulás a gyermekeknél tevékenység közben zajlik.

Az óvodáskorúak tevékenységi formáit, főként a tanulást és a játékot szeretném kielemezni, az idegen nyelvi neveléssel összefüggésbe hozva. Úgy gondolom, hogy ez az egyik legnagyobb tévhit a kisgyermek nyelvi nevelésével kapcsolatban, miszerint a nyelvet nem csak konkrét tanulással lehet elsajátítani, hanem akár tevékenységek közben, a játékosság elvével összefüggésbe hozva. Szeretném megmutatni, hogy miért hatékonyabb a játékot bevonni az óvodáskorú gyermekek nyelv-elsajátításában, mint a szó szerinti tanulást.

4. A TANULÁS

„A tanulás a legbonyolultabb fogalom, mert az egész személyiség aktivitását igényli” (Rakaczkiné, Szabó és Szentpétery, 2002,23–24.).

A tanulás szót számos helyzetben használhatjuk. Ez egy abszolút tág fogalom, bármilyen helyzetben tanulhatunk. Tevékenység közben történik, illetve a tartósság fontos jellemzője. A tapasztalati és az információból nyert tudás egyenértékű. A tanulás megváltoztat, a viselkedésünket is.

Nézzük mit ír az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja a tanulásról: *„Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán és szervezett tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. Nem szűkül le az ismeretszerzésre, az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és szimulált környezetben, kirándulásokon, az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban, szervezeti és időkeretekben valósul meg”* (363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról 24. o).

Meghatározza az óvodáskori tanulás célját. *„Az óvodai tanulás elsődleges célja az óvodás gyermek képességeinek fejlesztése, tapasztalatainak bővítése, rendezése”* (363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról 24. o). Illetve lehetséges formáit *„- az utánzásos minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás, szokások alakítása, a spontán játékos tapasztalatszerzés; a játékos, cselekvéses tanulás; a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés; az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés; a gyakorlati problémamegoldás”* (363/2012. (XII. 17.) 24.o Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról 24. o).

Tehát az óvodáskori tanulásról elmondható, hogy a személyiség egészét fejleszti, a reggeli megérkezéstől a délutáni elköszönésig bármikor magukba szívhatnak valamifajta tudást a gyermekek, és nem csak egyféleképpen, hanem számos módon tanulhatnak új dolgokat. Az óvodapedagógus szerepe ebben is kulcsfontosságú. Minél kreatívabb a pedagógus, annál több módon fognak tudni új ismereteket magukba szívni a gyermekek.

5. A JÁTÉK

A játék külső céltól független, önmagáért való tevékenység, amelyet örömszerzés kísér. A gyermek játéka egy olyan öntevékenység, amely szabad akaratára épül, és általa érvényesül az önkifejezése (Kovács - Bakosi, 1995, 41).

A játékról alkotott elméleteket három csoportba sorolhatjuk, ezek a következők: esztétikai játékelméletek, biológiai játékelméletek és pedagógiai-pszichológiai játékelméletek (Maszler, 1996). Én most a biológiai és a pedagógia-pszichológiai elméletekkel foglalkozom.

A biológia játékelméletek képviselői főként biológusok, és a játék fiziológiai szerepét kutatták. Képviselői: Karl Groos, a begyakorláselmélet képviselője. Szerinte az tekinthető játéknak, ahol a tevékenység öröméért kerül sor a cselekvésre. Úgy gondolja, hogy a játék funkciógyakorlás. E. Claparède szerint sajátos gyermeki tevékenységforma a játék, illetve az utánzás is. Moritz Lazarus elmélete az üdülési elmélet. A játék egy olyan üdítő tevékenység, amiben visszanyerhető az elhasznált energia. Elmélete nem elfogadott, nem csak a játék lehet üdülés. H. Spencer elmélete az erőfölösleg elve. Szerinte a gyermek fölösleges energiáit vezeti le a játékkal, ami azért keletkezik mert a mindennapi tevékenysége nem kötött jellegű. S. Freud úgy véli, a gyermek játékát nemi ösztönei irányítják. Egyik fő érdeme, hogy kiemelte a képzelet szerepét a játékban. M. Montessori Rosseaut idézi: „hagyjuk a gyermeket önállóan cselekedni, és magát módja szerint kifejezni”. A játék fő funkciójának az érzékszervek fejlesztését tartja.

A Pedagógiai, pszichológiai játékelmélet képviselői rájöttek a játék fejlesztő hatásaira, ezáltal nagy jelentőséget tulajdonítottak neki. Képviselői: Usinszkij vallja, hogy a játék a valóság tükrözése. A valóságban megtapasztaltak vannak befolyással a gyermek játékára, azokat eleveníti fel/alakítja át. Sz. L. Rubinstein a játék és a munka közti összefüggéseket vizsgálja (Maszler, 1996).

A jelenleg hatályos Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja (363/2012. /XII.17./ kormányrendelet) a játékról így ír:

„A játék a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége, s így az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze. A játék - szabad-képzettársításokat követő szabad játékfolyamat - a kisgyermek elemi pszichikus szükséglete, melynek mindennap visszatérő módon, hosszantartóan és lehetőleg zavartalanul ki kell elégülnie. A kisgyermek a külvilágból és saját belső világából származó tagolatlan benyomásait játékában tagolja. Így válik a játék kiemelt jelentőségű

tájékozódó, a pszichikumot, a mozgást, az egész személyiséget fejlesztő, élményt adó tevékenységgé” (363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról 22. o).

Mint mindenhol, itt is fontos szerepet tölt be az óvodapedagógus. Egyfajta társ és segítő. A megfelelő mintát adja a gyermekeknek. *„A kisgyermek első valódi játszótársa a családban, az óvodában is a felnőtt - a szülő és az óvodapedagógus” (363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról 22. o).*

Az óvodapedagógus magatartása legyen támogató, ösztönző, serkentő, ha igény van rá, játsszon együtt a gyermekekkel. *„A játék kiemelt jelentőségének az óvoda napirendjében, időbeosztásában, továbbá a játékos tevékenységszervezésben is meg kell mutatkoznia” (363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról 22. o).*

Ez is alátámasztja, hogy a 3-6 éves korosztály számára a játék élettevékenység, ami azt jelenti, hogy a fő tevékenységi formája a játék. Mindent ennek kell szentelni, mert a játék által rengeteg dologban fejlődhet a személyiségük. Az óvodapedagógus személye itt is meghatározó. Fontos, hogy az óvodapedagógus is szeressen játszani, a játék spontaneitása miatt legyen jó az improvizációs és kombinatív képessége, verbális és nonverbális kommunikációs képessége, továbbá támogató, buzdító magatartás jellemezze.

6. A JÁTÉK ÉS A TANULÁS ÖSSZEHASONLÍTÁSA SAJÁTOSSÁGAIK SZERINT

A játék és a tanulás között számos hasonlóság és különbség fedezhető fel. Mindkettőnek szervezeti kerete az óvoda, illetve az óvodapedagógus szerepe mindkét tevékenységnél meghatározó. Alkalmas az ismétlésre és a gyakorlásra is. A gyermek személyiségét formálják. (Kovácsné, 1997)

Ebben a táblázatban pedig összegyűjtöttem a játék és a tanulás különbségeit, sajátosságaik szerint. A legfontosabb, hogy a játék belső indítatásból alakul ki, a tanulás viszont már külsőleg motivált, a játék egy abszolút spontán cselekvés, a tanulást valaki úgy produkálja ki, a játékban azonnali eredményeket ér el a gyermek, míg a tanulásnál ez nincs így. A játék és a tanulás célja is különböző, a játéknál a gyermek pillanatnyi érdeklődése alapján azt játszik, amit szeretne, a tanulásnál a pedagógus dönti el, hogy mit tanul a gyermek. A játék nem jár kimerültséggel, a tanulás viszont igen, mivel előfordulhat, hogy nem a gyermek érdeklődésének megfelelő.

A játék	A tanulás
Belső készítés, önmagáért való cselekedet, belső indítatásból addig játszik míg az örömet jelent számára.	Külső készítés, nem önmagáért való cselekedet, külső indítékok váltják ki, és tartják fenn a tevékenységet.
Spontán tevékenység, merthogy teret nyújt a gyermek természetes és ösztönös megnyilvánulásainak. Nem szükséges az állandó reakció a pedagógus részéről.	Nem spontán tevékenység, hanem külsőleg kiváltott, kiprodukált. Állandó reakcióra van szükség a pedagógus részéről.
Azonnali eredményeket ér el.	Nem ér el azonnali eredmény.
A játék célja a gyermek sajátja. A játék kielégíti a gyermek pillanatnyi érdeklődését. A játékfeltételek biztosításának függvényében azt játszik, amihez kedve van.	A tanulás célját a pedagógus fogalmazza meg, külső, objektív célok.

A játék nem igényel pszichikai erőfeszítést a gyerektől, nem jár fáradtsággal.	A tanuláshoz fel kell kelteni az érdeklődést, hiszen a tanulás nem mindig felel meg a gyermek érdeklődési körének.

3. táblázat: A játék és a tanulás sajátosságainak összehasonlítása, Forrás: Kovács – Bakosi alapján, 1995

A játék és a tanulás többféle formában lehetnek jelen az óvodai életben. Lehet játékban tanulás, játékba integrált tanulás, játékba ágyazott tanulás, játékra épülő tanulás, játékos tanulás. Ezek mind az óvodapedagógus kreativitásán múlnak.

Ezekután, hogy sorra vettem az óvodáskorú gyermekek tevékenységi formáit, illetve külön kiemeltem a játék és a tanulás közti különbségeket és hasonlóságokat, olyan módszereket mutatok be, összesen ötöt, amik hazai óvodákban előfordultak, vagy esetleg még napjainkban és használják őket. Legfontosabb tulajdonságuk, hogy a játékoságon van a hangsúly, minden más csak mellékes.

7. IDEGEN NYELV- ELSAJÁTÍTÁS MÓDSZEREI AZ ÓVODÁBAN

7.1. A Hocus-Lotus módszer

Több éves kutatómunka után Prof. Traute Taeschner, a római La Sapienza Egyetem tanárának vezetésével, egy nemzetközi munkacsoport kifejlesztette a Hocus-Lotus módszert, főként a 3-11 éves korosztályt megcélozva. Hocus és Lotus kalandjai jelenleg öt nyelven – angol német, francia, olasz, spanyol – érhetőek el. A módszer főhősei Hocus és Lotus két dinoszaurusz-krokodil keveréke. Az ő történeteik által ismerhetjük meg az adott idegen nyelvet. Ebben az életkorban az élményszerű tapasztalatszerzés a főszerep, így a legfontosabb az volt, hogy a mesék története megfeleljen a gyerekek érdeklődési körének. Olyan szituációkat dolgoznak fel, mint egy születésnap, vagy egy összeveszés-kibékülés. Ezzel a módszerrel lehetőségük van a gyerekeknek az anyanyelv elsajátításához hasonlóan, szituációba ágyazva, mondatok, dialógusok segítségével megismerkedni az adott nyelvvel. A narratív pszichológiára épül az elméleti háttere, így nagyon fontos szerepe van a hétköznapi rutinoknak, az állandóan ismétlődő jelenségeknek.

A foglalkozás során nélkülözhetetlen a rutin, a gyerekek életkori sajátosságait figyelembe véve, az ismétlésnek kiemelkedő szerepe van. A foglalkozás kezdete előtt a gyermekek és a pedagógus is felveszi magára a varázspótlót, így egyből egy fantáziavilágba lépnek. A foglalkozások azonos felépítés szerint folynak, először a gyerekek és a pedagógus körben állva eljátszák az adott jelenetet (gesztusok és mimika segítségével). Minden gyerek egyszerre szerepel, egyrészt nem kell egyiküknek sem egyedül kiállnia, másrészt nem kell végig várniuk amíg a társuk végez. Majd szintén körben állva, CD segítségével eléneklük a jelenetet, gesztusokkal és mimikával kiegészítve. Attól függően, hogy hány perces a foglalkozás, ezután még van lehetőség színezésre, rajzolásra, a foglalkozás végén megnézhetik a rajzfilmet. 15 alkalomként kezdnek bele egy újabb epizódba, így az ismétlés biztosított a gyermekek számára.

4. ábra Hocus és Lotus a két dínó-kroki
Forrás: <https://www.hocus-lotus.sk/english>

7.2. Mikes Melánia kommunikatív-tapasztalati módszere

Mikes Melánia 1924-ben született Újvidéken, és 2007-ben hunyt el. Ő maga is többnyelvű volt, így munkásságát is erre szentelte. 1996-ban (akkor volt 72 éves) kidolgozott egy pedagógiai programot, a második nyelvi kommunikatív készségek óvodai fejlesztése céljából. Ezzel a módszerrel Kanadában ismerkedett meg, David Stern elmélete alapján, ezt a módszert a 9-17 évesek angol anyanyelvű gyermekek körében használták fel a francia nyelv megismerésére. (Bajtai, 2010)

Mikes Melánia szerint csak a játékoság bevonásával lehet egy idegen nyelvet megszerettetni az óvodáskorú gyermekekkel. Módszerében megtalálható volt a dramatizáció, kommunikáció, zenei nevelés. Ismert, hogy a 3-6 éves gyerekek legfőbb tevékenységi formája a játék, szeretnek is játszani, a napjuk nagy részét ez tölti ki. Ez nem csak az anyanyelvükön történhet, akár idegen nyelven is játszanak, nem okoz nekik problémát. Úgy is szeretnek énekelni, mondókázni, ha nem ismerik az összes szót a dalban, a mondókák és kiszámolók ritmusa, illetve a dal dallamos-sága épp elég öröm számukra. Az óvodapedagógus csak idegen nyelven szól a gyerekekhez. A kiindulópont itt az üzenet, és nem a szavak. A gyermekek üzeneteket kapnak gazdag nyelvi környezetben, ezek az üzenetek versekben, játékos formában továbbítódnak, így a gyerekek gyakran mozognak, énekelnek és játszanak közben. A gyerekeknek addig amíg ők nem érzik szükségét nem kell használniuk az idegen nyelvet. Fontosnak tartja, hogy semmiféleképp ne érezze kényszernek a második nyelv használatát a gyermek. Először gazdag kontextusban kapja a gyermek az üzenetet, hogy minél könnyebben megértse, majd az idő előrehaladtával egyre csökken a kontextus mennyisége, és az agyi erőfeszítésé lesz a főszerep (Bajtai, 2010).

„A gyermek számára egy másik nyelv elsajátítása nem más, mint játékos foglalkozás. Az óvoda az a hely, ahol a többi játékszerű tevékenységgel együtt, vagy ezekkel való kombinációban, a gyermek kommunikatív jártasságot szerezhethet egy másik nyelvben” (Mikes, 2002, 98. o).

Ugyancsak Mikes Melánia nevéhez köthető *Az anyanyelv és az interkulturalizmus fejlesztése és ápolása a vajdasági gyermekeknél program* is. Mikes munkásságában a hangsúlyt a gyermekkorai nyelvelsajátításokra fektette. Tőle származik a *Játsszunk, énekeljünk magyarul!: tevékenységek nem magyar anyanyelvű gyermekek részére: pedagógusok kézikönyve* (2004) és a

Süss fel, nap: óvónői kézikönyv (1997) is, amelyek elméleti és gyakorlati útmutatóul szolgálnak pedagógusok részére (Bajtai, 2010).

7.3. Egy személy- egy nyelv

Ezt a nevelési módszert J. Ronjat (1913) francia nyelvész alkalmazta gyermekénél. Gyermekükénél mindkét szülő saját anyanyelvét használta, Ronjat a francia nyelvet, felesége pedig a német nyelvet, így vált gyermekük kétnyelvűvé. A család hol Németországban, hol Franciaországban élt, így az egyik nyelv mindig a többségi társadalom nyelve volt. Úgy gondolta ez a módszer eredményes nyelvelsajátításhoz vezet (Hartl – Babai – Kovácsné, 2014, pp.15.).

Magyarországon Szauer Ágnes és Tauber Ferenc, a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar jogelődjének két egykori oktatója adaptálták az 1990-es évek elején az egy személy-egy nyelv elvén alapuló módszert. Ez azt jelenti, hogy egy adott óvodai csoportban, egy magyar és egy idegennyelvű óvodapedagógus foglalkozik egyszerre a gyerekekkel. Az óvodás gyermekekhez mindegyik pedagógus csak a saját nyelvén beszélhet, egyébként németül kommunikál a két pedagógus egymással. Így az óvodás gyermekek megismerhetik mindkét nyelvet és a kultúrát. Az elképzelésük szerint ezek a csoportok egy hagyományos óvodai program mentén kell, hogy működjének (Pásztor 2019).

Ehhez a módszerhez köthető egy német kifejezés, az ún. „Sprachbad”, amely jelentése nyelvi fürdő. Ez a nyelvelsajátítás egy egész egyszerű és hatékony módszere, úgymond a nyelvben való „fürdést” jelenti. Tehát, teljesen körül veszed magad az elsajátítandó nyelvvel. Függetlenül a nyelvi szinttől, már az elején sokat hallják az idegen nyelvet, így be tudják építeni a mindennapi életbe. Ehhez mindenképp szükséges, hogy a pedagógus anyanyelven beszélje az idegen nyelvet. A gyerekek megértését gesztikulációval, mimikával, vizuális segédeszközökkel segítheti a nevelő személy (Pásztor 2019).

7.4. „Játék a szóval játék a nyelvvel”

A Talabér Ferencné által megálmodott módszer „játék a szóval játék a nyelvvel” - „spiel mit dem Wort spiel mit der Sprache” Sopronból indult. Mai napig az egyik legkedveltebb program, nem csak német nemzetiségi óvodákban. Talabér Ferencné (szül: Zegn Terézia) maga is német családba született, a magyar nyelvet csak harmadik osztályos korára tanulta meg. 1960-ban a Soproni Óvónőképzőbe került, Csepregen és Vasszécsényben is dolgozott majd férjhez ment, gyereket szült. Mégis visszatért Sopronba, és szinte vele egy időben elkezdték beindítani a nemzetiségi képzést is. Eleinte a módszert nem kezdhette el egy külön német csoporttal, viszont a saját csoportjába bevihette. Azt csinálta, ami a gyerekeknek tetszett, ha mondókákat mondott németül és a gyerekek mondták, hogy „még egyszer”, akkor tudta, hogy ez jó, ezt szeretik. Ez még nem volt hivatalos nemzetiségi csoport, a szülők persze tudtak róla, és örültek is neki. A gyerekek között volt, aki német származású volt, beszélni viszont senki nem beszélt németül. A gyerekekkel a játék közben készült eszközök, bábok álltak a rendelkezésükre, ezt használták a németezéshez (Pásztor, 2019).

A program lényege, hogy úgy kell bevinni az idegen nyelvet a gyermekek életébe, mint az első nyelvet. A gyermekek legfőbb tevékenységén, ami ezesetben a játék. A kicsiket vegye körül szeretet, érzelmi biztonság. Ezzel a kombinációval el lehet érni, hogy megszeressék az idegen nyelvet. Egy másik fontos része a programnak, hogy soha nincs fordítás.

Alapelvei:

- Egy olyan óvodai csoportban, ahol egy csoporton belül, a gyermekek életkora vegyes, a személyiségüket legoptimálisabban a spontán tanulással és irányított nyelvtanulással, valamint egyéb tevékenységi formákkal lehet fejleszteni.
- Vegyes életkorú óvodai csoportokban, az utánzáson alapuló nyelvtanulásban, egyrészt a pedagógus, mint modell a legfontosabb, valamint a nagyobb gyermekekre is építhetünk, akik pozitív hatással lehetnek a kisebbekre.
- Az óvoda légkörét az óvodapedagógus irányítja, aki törekszik minél figyelmesebb, bizalmasabb, empatikusabb hangulatot biztosítani.
- A gyermek kíváncsisága, az új iránti fogékonyság az előfeltétele annak, hogy a kisgyermekek érdeklődéssel forduljon a nemzetiségi hagyományok, a kultúra felé, ha azokat élményszerűen kínáljuk nekik.
- A különböző játékfajtákba ágyazott népi mondókák, körjátékok, gyermekjátékok, kiváló érzelmi telítettséget adnak a gyermekeknek.

- Az óvodáskorú gyermekek, gátlástalanul és kritikátlanul utánozzák az óvodapedagógust, és dicséret hatására aktív résztvevői lesznek különböző nyelvi játékoknak.
- A rendszeres nyelvi játékok, az állandó gyakorlás útján átélt élmények mind hozzájárulnak a gyermeki tapasztalatszerzéshez, ami a gyermekek produktív szókincsét fejlesztik (Talabér, 1994, 65-66.).

7.5. „Deutsch mit Hans Hase – in Kindergarten und Vorschule”

A „Deutsch mit Hans Hase-in Kindergarten in Vorschule” programcsomagot a Budapesti Goethe intézet munkatársai találták ki 2008-2009 környékén. Akkora népszerűsége tett szert, hogy nem csak Magyarországon, hanem a világ számos pontján alkalmazzák már a pedagógusok. Mindazoknak szól, akik a németet, mint idegen nyelvet az óvodákban vagy az általános iskolákban szorgalmazni szeretnék. Egy szeretetteljes és jól átgondolt program áll a rendelkezésükre ezen pedagógusoknak, amellyel a német tanítás és tanulás jól működik és szórakoztató.

A „Schnupperangebot Deutsch als Fremdsprache im Kindergarten” program a Goethe Intézet tantervi ajánlásaira épül, budapesti munkatársak fejlesztették ki, 30 összefüggő modulból áll, amihez képeket, dalokat, és részletes javaslatokat fejlesztettek ki, amelyekkel megkezdődhetett a pontos munka.

Dr. Morvai Edit és Veress Bernadett 3 gyerekcsoport segítségével fejlesztette ki a program részére a megfelelő témákat. Először megismerhetjük Hans Hasét, majd a családját, ezután megtudjuk hol lakik, a kertjéről, barátairól is tudomást szerzünk. Ez a sorrend a gyerekek számára is jól nyomon követhető. Ezenkívül ismétlések és ünnepek-jeles napok kapnak helyet a programban.

A főszereplő Hans Hase a kisgyermekek számára egy döntő figura. Egy bőröndben él, ahonnan ő minden alkalommal előjön és ahova minden óra végén visszamegy. Általa ismerik meg a gyerekek a német nyelvet, mivel a nyuszi csak németül ért és csak németül beszél. A vágy, hogy Hans Hase-val beszélgethessenek adja meg az alap motivációt, hogy megértsék mit mond, és maguk is beszéljenek hozzá. A gyermekek hallgatással, énekléssel, kézműveskedéssel és játékkal ismerik meg Hans Hasét, és így óvatosan belemerülhetnek a német nyelv világába.

Céljuk, hogy a gyerekeket szólásra buzdítsák, de nem kényszerítés árán. A hangsúly a német szavak-mondatok hallásán és megértésén van, valamint az új nyelv és kultúra élvezetén. A 30 modul végére a gyermekek képesek lesznek egyszerű szavakat, mondatokat mondani, hétköznapi kérdések megértésére- és válaszok adására, rengeteg dalt, mondókát tanulnak meg, amiket vissza fognak tudni énekelni és mondani. Mint ahogy lentebb is látszik, a dalok szövegei egyszerűek, ötletesek, így örömmel énekelhetik önállóan a gyermekek, egy-egy foglalkozás végén.

Eredendően német, mint idegen nyelv tanítására és az óvodásoknak hozták létre ezt a programot, magyar pedagógusok számára, viszont a müncheni Goethe Intézet rájött ennek a

fontosságára, ezért elkezdtek terjeszteni más országok Goethe intézeteiben is. Ezt nagyon sokan felhasználták, Deutsch als Zweitsprache tanítására.

Ennek a programnak a továbbfejlesztésére megjelent az igény a pedagógusok egy körétől. A Morvai-Veress páros 2014-től töltögeti fel „Deutschmodule für Kinder” címmel német nyelvi modulokat, amik egy-egy önálló projektként működnek, ezeket 3-4 foglalkozás keretén belül meg lehet valósítani. Hasonlóak a Hans Hase programhoz, zenés-verses-mesés modulok. Ugyanennek a párosnak köszönhető a „Jeder ist anders” című gyerek-musical. Főszereplője Hans Hase, ez a musical olyan 8-12 éves gyermekeknek szól, akik azért már rendelkeznek egy kis német alappal, és szeretnek énekelni-táncolni-játszani. Rendhagyó óraként esetleg egy kis kiszakadás lehet a mindennapi mókuserékből.

5. ábra: Bemutakozást segítő dalocska, Forrás: Deutsch mit Hans Hase
- in Kindergarten und Vorschule, Goethe-Institut e.V., 2009

Fordítás:

Én, én, én, te, te, te. Anna vagyok, ki vagy te?

Én, én, én, te, te, te. Anna vagyok, ki vagy te?

6. ábra: Születésnap köszöntő dal, Forrás: Deutsch mit Hans Hase - in Kindergarten und Vorschule, Goethe-Institut e.V., 2009

Fordítás:

Születésnapodra sok szerencsét! Születésnapodra sok szerencsét!

Minden jót, sok szerencsét! Születésnapodra sok szerencsét! Szerencsét!

Ezek a dalok jó példák arra, hogy az óvodáskorú gyermekeknek milyen típusú dalokat céloz meg ez a módszer. Szóhasználatban az egyszerűsége törekszik, hétköznapi dolgokra talál-
tak ki dalokat, amikkel könnyebben meg tudják jegyezni a szavakat.

8. NÉMET NYELVI MÓDSZEREK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Hazánkban egyre növekszik a kétnyelvű, nemzetiségi, esetleg német foglalkozásokat tartó óvodák száma. Ezért a szakdolgozatomban bemutattam 5 olyan játékos módszert, ami az óvodapedagógusoknak segítség lehet idegennyelv-tanítás során. Különös figyelemmel néztem, hogy ezekben a módszerekben mindben megtalálható legyen a játékoság, kimondottan az óvodások számára használható programokat gyűjtöttem össze. Problémának vélem, hogy sok óvoda kisgyermekkel nem óvodapedagógus foglalkozik idegennyelv-tanítás céljából, hanem különböző általános iskolás nyelvtanárok. Ezzel az a gond, hogy ezek a tanárok nincsenek felkészülve az óvodások életkori sajátosságaira, és úgy próbálják végig csinálni a nyelvi foglalkozásokat, hogy a játékoság, mint alapelv meg sem található náluk. Ez az 5 program mind hasznára válhat a pedagógusok azon részének, akik a 3-6 éves korosztály számára nyelvi foglalkozást terveznek.

Különböző szempontokat vettem figyelembe annak érdekében, hogy a legalaposabban tudjam összehasonlítani ezeket a programokat. Fontos megjegyezmem, hogy az összes módszerhez objektíven álltam, nem voltam részrehajló egyikkel szemben sem. Az elemzési szempontsorom a következőképp állítottam fel:

- volt már bármiféle előismeretem a módszerről?
- hány éves korosztálynak szól?
- milyen idegen nyelvek esetében alkalmazható? csak a német nyelv esetében?
- egy vagy kétnyelvű a nevelés?
- milyen időtartamban valósul meg a foglalkozás?
- milyen szemléltető eszközöket használnak fel?
- milyen típusú mondókákat/dalokat alkalmaznak?
- van-e bármiféle segédanyag a foglalkozás tartásához?
- használják-e a módszert napjainkban?

8.1. Korábbi tapasztalatok

Bizonyos ismereteim már voltak arra vonatkozóan, hogy milyen egy német nyelvű foglalkozás tartása, mi az, ami az óvodáskorú gyermekeknek kell, hogy a figyelmüket lekössem, hogyan tudnak önfeledten énekelni és mondókázni, mindenfajta gátlásosság nélkül. Egyetemi éveim során, mint ahogy azt a bevezetőben már említettem, jelentkeztem a német nyelvi specializációra, aminek keretén belül a Kaposvári Gyakorló Óvodában hospitálhattam és tarthattam is

német nyelvi foglalkozásokat, kimondottan olyan kisgyermekeknek, akiket a szüleik beíratk erre. Ennek a neve volt a Pumukli óvoda. A foglalkozások jellege keretes szerkezetű, minden óra egy „Guten Tag, Guten Tag” (Jó napot, jó napot) című német üdvözlődalocskával kezdődik, az utolsó dal pedig a „Schluss für heut” (Vége mára) elköszönő dallal zárul. Nagyon fontos, ez adja meg azt a keretet, ami biztonságot fog nyújtani a gyermekeknek. A köszöntődalon már Pumukli is ott van, egy olyan barátunk, aki nagyon messziről érkezett hozzánk, egyenesen Németországból. Ezért nagyon fontos, hogy próbáljunk hozzá csak németül szólni, hogy ő is megértse minket. Ezután közösen megszámloljuk, természetesen németül, hogy hányan vagyunk aznap, majd, ha valaki hiányzik nevén nevezzük. A heti témától függően énekléssel, mozgással, mondókázással, újj játékokkal, folytatódik a foglalkozás további része. Egy alkalomhoz általában egy olyan dal vagy mondóka kapcsolódik, ami új, itt az új szavak tanítására külön készítünk eszközöket, hogy még játékosabban és gyorsabban megjegyezzék a gyerekek. A foglalkozás végén Pumukli újra ágyba bújlik, ezért elköszönünk tőle és egymástól is. A legvégén még kapnak egy „füzetet”, amiben megtalálják az új mondókát vagy dalt, amit aznap tanultunk, az új szavakat, ez átlagosan három-négy szokott lenni, illetve még egy két színezőt, ami a témához kapcsolódik. Ez a gyerekeknek is fontos, sőt, még a szülőknek is nagy segítség, ha esetleg a gyermekük mond egy-két részletet a dalból, de nem tudja teljesen, akkor a szülők tudnak segíteni, és közösen énekelhetnek.

A Deutsch mit Hans Hase – in Kindergarten und Vorschule programmal az egyetemi éveim során ismerkedtem meg, egy iskolai feladat kapcsán. Nagyon könnyen megtaláltam minden fajta információt, amire válaszokat kerestem és összefüggést véltem felfedezni a Pumukli óvoda és a Deutsch mit Hans Hase módszertanával kapcsolatban. Rendkívül hasznosnak találok az ingyenesen letölthető segédanyagait, én is többször inspirálódtam onnan. Hallás alapján még az „Egy személy- egy nyelv” programot hallottam, viszont ezt sem olyan mélységekben ismertem, mint most. A másik három programot azonban még egyáltalán nem is hallottam, ezért mindenképp sok időt vett igénybe, hogy minél mélyebben és részletesebben megtudjak róluk minden lényeges információt. Ehhez főként az internet volt a segítségemre.

8.2. Korosztály

	Hocus és Lotus	Mikes Melánia	„Egy személy egy nyelv”	„Játék a szóval játék a	„Deutsch mit Hans Hase

				nyelv- vel”	
Életkor	3-8 év	3-6 év	3-11 év	3-6 év	3-11 év

7. ábra: Korosztályok szerinti csoportosítás, Forrás: saját készítés

Egyik lényeges összehasonlítási szempont, hogy hány évesek részére használhatók ezek a programok. Felvettem már szakdolgozatomban, hogy az óvodáskorúaknak olyan pedagógus kell, aki ismeri az életkori sajátosságait, és eszerint foglalkoztatja őket. A módszerek választásánál sincs ez másképp, itt is nagyon fontos, hogy az adott korosztály számára legyen megfelelő. A Hocus és Lotus illetve a Goethe Intézet Hans Hase programcsomagja nem csak óvodásoknak, hanem kisiskolásoknak is alkalmas. Kimondottan a 3-6 évesek részére készült viszont a Talabér Ferencné által megálmodott Játék a szóval játék a nyelvvel, és Mikes Melánia kommunikatív tapasztalati módszere. Nyilván azokat a programokat, amik akár nagyobbaknak is megfelelő lehet úgy kell használni, hogy mindenképp differenciált legyen a foglalkozás.

A Hocus és Lotus módszert megpróbálták már az 1-2 évesek körében is alkalmazni, eddig csak Rómában, sajnos hazánkig még nem jutott el a kezdeményezés. Ezenkívül a Deutsch mit Hans Hase program alkalmas még arra, hogy óvodáskorú gyermekeknél kisebbek is részt vegyenek benne.

8.3. Alkalmazható nyelvek

	Hocus és- Lotus	Mikes Melánia	„Egy személy egy nyelv”	„Játék a szóval játék a nyelvvel”	„Deutsch mit Hans Hase
Nyelv	angol, német, francia, olasz, spanyol	szerb, magyar	bármely	német	német

8. ábra: Milyen nyelvekre alkalmas? Forrás: saját készítés

Fő célom a német nyelvet alkalmazó módszerek megkeresése volt, ezért ezek mindegyike használható a német nyelvvel. Egy kivétel azért akad, ez pedig Mikes Melánia programja, ő a vajdasági magyar nyelvű óvodásokra dolgozta ki módszerét, hogy a magyar nyelvű kisgyerekek is megértsék szerb nyelvű társaikat. Igaz, hogy nála nem találtam német nyelvű dalokat, versikéket, meséket, mondókákat, de ettől függetlenül a módszerének alapelvei tökéletesen helytállóak bármely idegen nyelv bevezetéséhez.

Véleményem szerint jelenleg, Magyarországon, a kisgyermekes szülők túlnyomó részt az angol nyelvet erőltetik. Ezzel sincs semmi probléma, az angol nyelv ismerete is rendkívül fontos a mai világban, viszont azokban a falusi iskolákban, ahol csak németül tanulhatnak harmadik osztályos koruktól a gyerekek, (mint ahogy az velem is történt) sokkal nagyobb hasznát vehetik a németnek. Plusz, előbb eljuthatnak a gyerekek akár iskolai program keretén belül vagy akár a családdal egy kirándulás apropójából Németországba/Ausztriába, mert közelebb van, mint mondjuk Angliába.

A „Sprachbad” (nyelvi fürdő) bármely nyelv számára alkalmazható, sőt a Hocus és Lotus is angol, német, francia, olasz és spanyol nyelvekre is megfelelő.

8.4. Egy vagy két nyelvű a nevelés? Nevelés Időtartama?

	Hocus és- Lotus	Mikes Melánia	„Egy személy egy nyelv”	„Játék a szóval játék a nyelvvel”	„Deutsch mit Hans Hase
nevelési nyelv	egynyelvű	egynyelvű	egynyelvű	kétnyelvű	egynyelvű
időtartam	20-25 perc	15-20 perc	az óvodai élet	játékba vonva bármi- kor	25-30 perc

9. ábra: Egy vagy kétnyelvű nevelés és az időtartam közti összefüggések, Forrás: saját készítés

Összefüggést vélek felfedezni aközött, hogy egy vagy két nyelven folyik a nevelés, és a módszerek időtartama között. Talabér Ferencné programja a nevelést két nyelven határozta meg, a „játék a szóval játék a nyelvvel” módszer már a kezdetektől a német nemzetiségi óvodák számára lett kifejlesztve, ezért ez lehetővé tette, hogy az óvodai élet egészére kiterjedjen, játékba integrálva.

Ezzel szemben a többi programban az egynyelvű nevelése a főszerep. Nyilván egy nyelven történik, mivel egy 15-25 perces foglalkozásban nincs lehetőség az anyanyelvet és az idegen nyelvet is egyszerre használni. Az a pár perc, amíg az óvodások figyelme még kitart, egy idegen nyelvi foglalkozás során az idegen nyelv elsajátításáról kell, hogy szóljon, amihez az a legcélszerűbb, ha csak az idegen nyelven szólnak a gyermekekhez.

8.5. Szemléltető eszközök

Az óvodásoknál, a figyelem felkeltéséhez és ezekután a fenntartásához, az összes érzékszervi csatornát be kell vonni. Fontos, hogy minden foglalkozásban legyen vizuális (kép), auditív (ének) és kinezteziás elem. Ami egy foglalkozást még inkább színesíthet, és kifejezetten jó hatással bír a gyerekek számára, azok a bábok. Egy 3-6 éves gyermek még nem tud különbséget tenni a valóság és a képzelt világ közt, ezért is hiszik azt, hogy a bábu olyan tulajdonságokkal bír, mint egy élő ember. Nem lehet szó nélkül elmenni személyiségformáló hatásáról sem. Fejleszti a képzeletet, a gondolkodást, a figyelmet, beszédkészséget. A gyermekek érzelmi nevelését is segíti.

Egy idegen nyelvi foglalkozáson is nagy szerepe van a bábnak. Amint elővarázsolja a pedagógus, mindjárt kialakul egy meseszerű világ, egy olyan környezet, amelyben a gyerekek kíváncsisága utat tör. Ezt a pillanat az, amikor mindenki meg szeretné simogatni, játszani szeretne a kis bábbal. A motivációjuk igen nagy, csak hogy itt jön a csavar, mert, hogy ez a kis báb, sajnos nem tud magyarul, a mi nyelvünkön, csak egy másik ország nyelvét ismeri. Ez lesz a foglalkozás folyamán az ösztönző erő, hogy merjenek megszólalni az adott idegen nyelven.

Hocus és Lotus két dinoszaurusz-krokodil, őket egy kis ügyességgel egyszerűen el lehet készíteni ujjbábként, ami által a gyerekek még nagyobb lelkesedéssel vesznek majd részt az órákon. Hans Hase, a Goethe intézet központi figurája, aki egy nyuszi, tulajdonképpen ő is ezt a célt szolgálja. Mikes Melánia ugyancsak kiemelte a bábok jelentőségét tanulmányaiban. Ha van rá lehetőség mindenképp érdemes bábokat készíteni, akár közösen is a gyerekek segítségével.

A bábokon kívül az új szavak tanítására is használhatunk különféle szemléltető eszközöket. A Pinterest egy remek oldal erre, inspirációt gyűjteni, sablonokat nyomtatni. Jómagam is készítettem már közlekedési lámpákat, amikor épp a közlekedés volt a fő téma, vagy amikor az évszakokat tanultuk a gyerekekkel nyomtattam ki nekik fotókat, a különböző évszakok sajátosságaival, majd miközben mondtuk a verset minden gyermek kirakhatta a képekből a négy évszakot. Használni szoktunk még filc anyagból különböző színű virágokat, ezekkel egyrészt a színeket tudták könnyen megjegyezni a gyermekek, másrészt 1-10-ig a számokat is lehetett gyakoroltatni velük. Csoporttársam óráján láthattam, hogy a gyümölcsök-zöldségek témakör feldolgozásánál milyen jól tudta felhasználni a kosarában található műanyag zöldségeket és gyümölcsöket, az egész foglalkozás idején. Amint ismertette őket, megbeszélték mi milyen színű és alakú, majd az óra végén két olyan mozgásos játékot játszottak, amikhez szükségük volt a műanyag gyümölcsökre és zöldségekre.

8.6. Hanganyag

Ebben a részben, sajnos Mikes Melánia kommunikatív tapasztalati módszerét nem tudom elemezni, mivel nincsenek német nyelvű szövegei. A Hocus&Lotus programhoz a Youtube-on találtam a legtöbb segítséget. A kis 2-3 perces mesék abszolút a hétköznapi szavakat, szókapcsolatokat tartalmazzák. A videó segítségével hamar rá lehet jönni, hogy miről szól az adott kis rész. Népies motívumokat egyáltalán nem találtam, ez már teljes mértékben a mai kor gyerekeinek lett készítve. A mesék könnyedek, a képi világ is megfelel a mai trendnek, a szóhasználat egyszerű, sajnos kottával ellátott dalokat az interneten sehol nem találtam. Itt egy részlet, lefordítva magyarul:

„Ez Hocus a dinoszaurusz-krokodil története. Hocus sétált a parkban. Tralala, tralala, tralalalala. Ott volt egy madár. Ott volt egy madár. Hello. Hello. Hello. Hello. – Te egy madár vagy? Te egy madár vagy? – Oh igen, oh igen, oh igen, oh igen! – Én is madár vagyok! – Nem, te nem vagy madár. Tralala, tralala, tralalalala

Az egy személy egy nyelv program gyakorlatilag csak a nemzetiségi óvodákban lehetséges, így azok hanganyaga megegyezik az általános óvodai program verseivel, dalaival, meséivel, annyi különbséggel, hogy fontos részét képezi még a programnak a célnyelvi, ez esetben a német kultúra megismertetése. A játék a szóval játék a nyelvvel program csak úgy, mint az egy személy egy nyelv program főként a népi jellegű dalokra, mesékre, mondókákra épít. Erre hozok két példát.

www.zzzebra.de Volkslied

J=160

1. Es war ei - ne Mut - ter, die hat - te vier Kin - der, den

10. ábra: Évszakok tanítása, forrás: <https://www.labbe.de/Es-war-eine-Mutter-die-hatte-vier-Kinder>

Fordítás:

Volt egy anyuka, volt neki négy gyereke, a tavasz, a nyár az ősz és a tél.

Ein großer, ein runder, ein roter Luftballon

Text: Traditionell | Melodie: Traditionell

Ein gro - ßer, ein run - der, ein ro - ter Luft - bal - lon, da
fliegt er in die Fer - ne, fast fliegt er mir da - von. Dann
zieh' ich an der Lei - ne und hol' ihn mir zu - rück, nun
hab' ich ihn ge - fan - gen, da hab' ich a - ber Glück.

11. ábra: Színek tanítása, Forrás: <https://www.singkinderlieder.de/video/ein-grosser-ein-runder-ein-roter-luftballon>

Egy nagy, egy kerek, egy piros lufi
elrepült messzire, majdnem elrepült tőlem
akkor meghúztam a zsinórját, és magamhoz fogtam
most elfogtam, mivelhogy szerencsém volt.

A Deutsch mit Hans Hase – in Kindergarten und Vorschule egy sajátos hanganyaggal dolgozik. Itt már megint csak megtalálhatók azok a dalok/mondókák melyek a mai kor gyermekeinek lettek kifejlesztve. Erre az előbbieken már töltöttem fel két dalt, kottájával együtt. Még egy példa a hanganyagára, kotta nélkül, amin egyértelműen látszik, hogy mennyire egyszerű a szóhasználat.

Mein Haus, mein Haus! Hurra! Hurra! Mein Zimmer, mein Zimmer! Hurra! Hurra!

Mein Haus, mein Haus! Hurra! Hurra! Mein Zimmer, mein Zimmer! Hurra! Hurra!

Wohnzimmer, Schlafzimmer, Bad und Küche!

Wohnzimmer, Schlafzimmer, Bad und Küche!

Kinderzimmer, Kinderzimmer! Hurra! Hurra!

Kinderzimmer, Kinderzimmer! Hurra! Hurra!

Mein Haus, mein Haus! Hurra! Hurra! Mein Zimmer, mein Zimmer! Hurra! Hurra!

Mein Haus, mein Haus! Hurra! Hurra! Mein Zimmer, mein Zimmer! Hurra! Hurra!

8.7. Módszertani könyvek

A játék a szóval játék a nyelvvel program kidolgozója maga Talabér Ferencné volt. Az ő műve a Talabér Ferencné: Methodik der deutschen Beschäftigungen in den Nationalitätenkindergärten. Ez egy tézisfüzet, azoknak a hallgatóknak szól, akik a német nemzetiségi nevelést választották. Sajnos most már nem lehet rendelni, viszont antikváriumban még fellelhető.

Az egy személy - egy nyelv programot Magyarországon Szauer Ágnes és Tauber Ferenc dolgozta ki. Erről külön szakirodalmat nem találtam a két személytől, viszont olvashattam tőlük két interjút, illetve cikkeket, amik segítettek mélyebben megérteni a program lényegét.

A Hocus és Lotus módszerről sajnos nem találtam magyar nyelvű szakirodalmi forrást, az interneten található honlapok voltak a segítségemre. Valószínű, mivel Olaszországból indult útjára ez a program, főként olasz nyelvű tudományos cikkek készültek csak róla.

Mikes Melánia nevéhez, mint már említettem nem a német nyelv kapcsolódik, hanem a szerb és a magyar. Viszont, amiért mindenképp bele szerettem volna írni a szakdolgozatomba annak az oka, hogy számos szuper leírást olvashatunk tőle. Mikes Melánia nevéhez kapcsolódik „Az anyanyelv és az interkulturalizmus fejlesztése és ápolása a vajdasági gyermekeknél” program is. Tőle ered a „Játsszunk, énekeljünk magyarul!: tevékenységek nem magyar anyanyelvű gyermekek részére: pedagógusok kézikönyve” (2004) és a „Süss fel, nap: óvónői kézikönyv” (1997) is. Azon pedagógusok számára tökéletesek ezek a szakirodalmak, akik olyan gyermekeket oktatnak, akik többnemzetiségűek, többnyelvűek, egy multikulturális környezetben nővekednek.

A Deutsch mit Hans Hase – in Kindergarten und Vorschule programcsomagot a Budapesti Goethe Intézet munkatársai fejlesztették ki, ezért az interneten található honlapjukon rengeteg anyagot le lehet tölteni, ingyenesen. Ezenkívül Edit Morvai - Bernadett Veress: Deutsch mit Hans Hase – in Kindergarten und Vorschule Leitfa den könyve német nyelven megtalálható az interneten, pdf formátumban.

8.8. Használják még napjainkban?

Az egy személy egy nyelv pedagógiai módszeren kívül az összes többi módszert használják még napjainkban.

A Hocus és Lotus módszer, illetve a Hans Hase taneszközsomag lehetőséget biztosít arra, hogy nem csak az óvodában, hanem otthoni környezetben is lehetőségük legyen az óvodás gyermekeknek elsajátítani a német nyelvet. Számos nemzetiségi óvoda használja a játék a szóval játék a nyelvvel programot. Ennek, és Mikes Melánia kommunikatív tapasztalati módszerének alapelvei minden idegen nyelvi foglalkozáson magától értetődőnek kéne lennie.

9. ÖSSZEGZÉS

Szakdolgozatom megírásának elején célul tűztem ki, hogy minél több álláspontot és ismeretet sajátítok el a korai idegen nyelv témakörében. Általános iskolás és gimnáziumi éveimben nagy szerepet játszott a német nyelv, a legtöbb sikerem ebből a tantárgyból keletkezett. Ezért is volt hatalmas motiváció bennem, mivel ezzel a témával szeretném lezárni az iskolás éveimet. Leendő óvodapedagógusként fontosnak tartom, hogy nyitottan álljak olyan helyzetek elé, amik az óvodapedagógus pályán újdonságnak, nem mindennapinak számítanak. Manapság az idegen nyelvtudás elkerülhetetlen. Azt pedig, hogy minél hatásosabban sajátítsuk el ahhoz az kell, hogy minél hamarabb vegye kezdetét az idegen nyelvelsajátítás egy ember életében, amit a kritikus periódus elmélete igazol a leginkább. Néhány pszichológus még mai napig úgy gondolja, hogy káros a gyerekekre nézve a korai nyelvtanulás, viszont ezt megcáfolva szerettem volna bebizonyítani ennek az ellenkezőjét, ugyanis elméletek igazolják, hogy ezzel nem ártunk egy gyermeknek, sőt. Fontos megfigyelni a 3-6 éves korú gyermekek életkori sajátosságait, a játék szerepét az életükben. Ez a kulcs ahhoz, hogy számukra a nyelvelsajátítás élménnyé váljon, és ne rosszként tekintsenek rá. Mindemellett, fontos még az óvodapedagógus hozzáállása, személyisége is, ugyanis mintaként szolgálnak a gyermekek számára.

Kutatásom során összegyűjtöttem 5 olyan játékos idegen nyelvi módszert, amik remek lehetőségnek számítanak az óvodáskorú gyermekek német nyelvvel való megismerkedésében. Közös bennük a játékoság elve, és az életkori sajátosságok figyelembevétele. Ezeket a módszereket összehasonlítottam egy általam felállított szempontsor alapján.

A szakdolgozat megírása után úgy érzem teljesen körbejártam ezt a témát, és sok új ismerettel bővült a tudásom. Céлом, hogy a jövőben eredményesen segíthessek azokon a családokon, a családok gyermekein, akik a német nyelvvel szeretnék egész kiskorukban megismerkedni.

10. HIVATKOZÁSJEGYZÉK, IRODALOMJEGYZÉK

Babinszky Pál (1983): *Az idegennyelv-tanulás és az életkor kapcsolatáról*. Módszertani közlemények, 23(5) pp. 295–299

Bajtai Anna (2010): Mikes Melánia és a gyermekkori többnyelvűség. In: *Alkalmazott nyelvtudomány* X. évf. 1-2. szám, 1-12. http://alkalmazottnyelvtudomany.hu/wordpress/wpcontent/uploads/2010_X_evfolyam/nyelveszpalya_bajtai_2010.pdf Letöltés dátuma: 2023. február 12.

Edit Morvai / Bernadett Veress: *Deutsch mit Hans Hase – in Kindergarten und Vorschule*. Leitfaden, Goethe Institut

Fehér könyv (2012 – 2018): *A nemzeti idegennyelv-oktatás fejlesztésének stratégiája az általános iskolától a diplomáig*

Dr. Hartl Éva– Babai Zsófia– Dr. Kovácsné Vinkovics Éva (2014): *Módszertani kézikönyv az óvodai magyar-német kétnyelvű neveléshez*. Nyugat-magyarországi Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar http://publicatio.nyme.hu/336/1/Multiling_modszertani_konyv_m2VEva_vegleges_ja_vitott_kepekkel_u.pdf Letöltés dátuma: 2023. január 4.

Kovács György – Bakosi Éva (1995): *Játék az óvodában*. Debrecen

Kovács Judit (2009): *A gyermek és az idegen nyelv*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest

Kovácsné Bakosi Éva (1997): *A játék védelmében?* Óvodai Nevelés, 6. sz.

Maszler Irén (1996): *Játékpedagógia*. Comenius BT, Pécs

Mikes Melánia (2002): *A környezetnyelv és az idegen nyelv fejlesztése az óvodában*. In: Iskolakultúra, Pécs, 98-104. <https://www.mek.oszk.hu/01800/01816/01816.pdf>

Navracsics Judit (2004): *A kétnyelvű gyermek*. Veszprém: Pannon Egyetemi Kiadó

Nemes Magdolna (2014): *Korai idegennyelv-oktatás speciális modul a Debreceni*

Egyetem Gyermekevelési és Felnőttképzési Karán. In: Stark Gabriella – Baranyai

Tünde – Szabó-Thalmeiner Noémi – Végh Balázs Béla (szerk.): *Határon innen és határon túl. A magyar nyelvű óvodapedagógus- és tanítóképzés időszerű kérdései*.

Csíkszereda: Státus Kiadó. pp. 145–155.

Németh Ildikó Katalin (2015): *Német nyelvelsajátítás kisiskolás korban a tapasztalati tanulás útján*. In: Bencéné Dr. Fekete Andrea (szerk.): *Innovatív módszerek a köznevelés gyakorlatában, II. Kárpát-medencei nemzetközi módszertani konferencia és módszervásár – Konferencia-kötet*. Kaposvár, 67-75.

Pásztor Enikő (2017) *Játszva németül: Hogyan neveljük többnyelvű gyermekeket? Gyakorlati útmutató szülőknek, nagyszülőknek, óvodapedagógusoknak, foglalkozásvezetőknek*. Bodza Tanoda, Sopron

Pásztor Enikő (2019): *A játékos idegennyelvi foglalkozások megjelenése a magyarországi óvodákban 1959-től napjainkig, különös tekintettel a soproni és Sopron környéki óvodákra*. Doktori disszertáció. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem

Pinter Annamaria (2011): *Children learning second languages*. Basingstoke. Palgrave Macmillan

Pedagógiai Program Somogyfőménfői Bernáth Aurél ÁMK Óvoda (2022)

Rakaczkiné dr. Tóth Katalin–dr. Szabó József–dr. Szentpétery Zsolt (2002): *Az e-tananyag fejlesztésének pedagógiai-távoktatási alapjai*. Szent István Egyetem, Budapest

Talabér Ferencné (1994): *Óvodai életmódszervezés a nemzetiségi gyermekcsoportokban*. In: Iskolakultúra IV. évf. 1994/8.
http://real-j.mtak.hu/11134/8/Iskolakultura_1994_8.pdf Letöltés dátuma: 2023. január 25.

63/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
<http://www.kozlonyok.hu/nkonline/mkpdf/hiteles/mk12171.pdf> utolsó letöltés: 2022. december 19.

<https://www.hocus-lotus.sk/english>

<https://www.goethe.de/de/spr/unt/kum/dki/kuv.html>

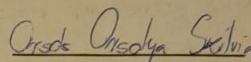
11. MELLÉKLET

NYILATKOZAT

Alulírott **Orsós Orsolya Szilvia**, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Kaposvári Campus, óvodapedagógus szak levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy szakdolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: Kaposvár, 2023 év április hó 22. nap

Hallgató

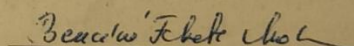
NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Szakdolgozatot záróvizsgán történő védelemre javaslom / nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: Kaposvár, 2023 év április hó 22. nap

Belső konzulens

*Kérjük a megfelelőt aláhúzni!